

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

M. Antonij Maioragij|| Orationes|| Et Praefa-||tiones

Majoragio, Marcantonio

Monasterii VWestphal., 1599

VD16 ZV 10313

XXI. De Varietate.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-68843](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-68843)

in Remplicam beneficia cōferuntur, in vos ipsos collata existimetis. Hoc enim pacto me omni cura, studio, diligentia polliceor effecturum, vt erudiendū aduē iuuenibus, & officio meo diligenter & integre prestando, vobis & cumulatē satisfactum, & aduē velatam fuisse gratiam à me iudicetis.

DE V A R I E T A T E.

ORATIO XXI.

I quantum animi mei sensus celeres & varij sunt ad cogitandum, tantum etiam vberes & copiosi essent ad explicandum: sperarem profectò, quia multū de varietate dicenda proposui, non minus eleganti politaq; oratione complecti, quam eadem suauis iucundaq; cogitatione concepī. Sed tam veloci precipitiq; cursu mens mea per infinitatē naturę suę ma cum iucunditate peregrinatur, vt vix ea volando satis aduertere possit, in quibus eius interpres oratio linguaq; versatur. Quòd nisi iucundissimus conspectus vester concitata menti mea quasi frenos inieceret, sine dubio iucunda hæc, & maximè varia, quam hodie

sum habiturus, oratio mihi tota excideret. Itaque ne forte animus tanta rerum varietate distractus, à proposito longius euagetur, facite quaeso, vt mihi silentium & audientia vestra suffragetur. Non enim de re vulgari aut inani, sed de ipsa beatitudine verba facturus adueni; quam res omnes, tanquam extremum bonorum, & finem suum experunt. De qua cum tam varias ac multiplices inter se hominum esse opiniones videam, per longo sanè tempore mecum hæsitaui, quas potissimum ex tam diuersis opinionibus mihi sequenda esse videretur, aut cui sententia, tanquam certiori, adhaerescerem. Alios enim esse intelligebam, qui finem bonorum esse dicerent, secundum naturam viuere, sic affectum, vt optimè affici possit, ad naturamque accommodatissimè, quam opinionem, à Stoicis acceptam, Carneades acutissimè defendebat: alios, qui ita sentirent, nihil esse bonum præter scientiam, quod Herillus affirmabat: alios, qui securitatem, qua est animi tranquillitas, quam appellant εὐδαιμονίαν, tanquam summum bonum amplecterentur, vt Democritus: alios, qui ad corporis & animi voluptatem omnia referrent: vt Cyrenaici atque Epicurei: alios, qui doloris vacuitatem extremum felicitatis esse statuerent, vt Hieronymus Rhodius: fuerunt etiam, qui voluptatem censerent ad honestatem adiungi posse, vt summa felicitas existeret, quod Calliphoni Dinomachoq; placuit. Sed qui meliùs sensisse videntur, ij corporis & externa bona, cum honestate copulata, summam efficere beatitudinem censuerunt, vt Academici atq; Peripatetici. Ego verò tandem post frequentes &

Cic. 5. de
Finib. has
opiniones
receaser.

dit-

diuturnas animi agitationes, diligentissime per specul
 & cognitio aliorum opinionibus, in eam sententiam
 discessi, ut existimem, Nihil aliud esse finem honorum
 ac beatitudinem, quam summam vitam iucunditatem
 in Varietate collocatam. Quae mea sententia ne
 fortasse cuiquam vestrum aut mira propter novita-
 tem, aut absurda propter discrepantiam ab alijs, esse
 videatur: rationes & argumenta, quae me in eam quae
 si in unum & repugnantem pertraxerunt, breviter
 explicare constitui. Vos quae, diligenter attendite.
 Rem enim per vulgatam illam quidem, & ab omnibus
 ferè cognitam: sed tamen (quod mirum est) ap-
 paretis animaduersam, & adhuc à nemine penitus
 modo tractatam audietis. Ac primum quidem
 lum esse hominem tam alienum à veritate, tamque
 uersum à communi sensu arbitror, qui illud mihi con-
 cedendum esse statuat: A iucunditate beatitudinem
 separari nullo modo posse, cui tanquam pars quaedam
 siue species suo generi, subiecta est, ut nihil sit beatum,
 quod idem non etiam iucundum sit. Nam si quis con-
 nem vitam iucunditatem auferat, quae beatitudo vi-
 pars beatitudinis poterit existere? Quis est, qui bea-
 tus appellari possit, si vitam agat prorsus in iucun-
 dam? Quenam in miserijs & calamitatibus vitam di-
 ci beatam potest? Valeant enim hac in parte Stoici: qui
 minutis quibusdam & contortis conclusionibus asse-
 runt, Etiam in tormentis & cruciatibus virum sapi-
 entem omnino beatum esse: qui dicunt, Etiam in Phis-

Ter. Andr.

Act. 5. Sc. 5

laridis taurum beatam vitam esse descensuram. Meo
 quidem iudicio longè melius ille Terentianus P. amplius

lus : qui Deorum vitam propterea sempiternam esse arbitrat, quod voluptates eorum propriae sunt. Nam si beatitudo posset in calamitatibus. & miserijs aliquando reperiri: certe Dei immortales, qui perpetuo beati sunt, & aeo sempiterno perfruuntur, interdum in miserijs esse vellent: quod quam absurdum sit, quis est, qui non intelligat? Exulant enim à Deorum vita calamitates omnes atque miseriae. Neque ibi potest ullus esse dolor aut tristitia, ubi sempiterna iucunditas est & letitia. Maneat igitur hoc fixum, & probe stabilitum: Non posse beatitudinem à iucunditate separari. Quod si probare potuerimus, iucunditatem omnem esse in Varietate constitutam: nimirum id erit perfectum & conclusum, quod initio nobis placere diximus: Nihil aliud esse beatitudinem ac summum bonum, quam vitam iucunditatem in Varietate positam. Quo igitur potissimum argumento probari potest, Nihil esse iucundum, quod non ipsa Varietate commendetur? Satis hoc quidem aperte declaratur eo, quod Omnibus in rebus (ut etiam Orator testatur) similitudo est satietatis mater. Nihil enim tam iucundum est aut suave, quod, si semper simile sit, & nihil unquam varietur, non illico molestiam afferat. Idem semper cibus nauseam creat: eadem semper oratio sensum aurium non mediocriter vexat. Quid in reliquis rebus? nonne cum eadem saepius iterantur, maximum semper secum afferre fastidium solent. Vnde tritum illud est sermone proverbium, Crambe bis posita, mors. At sine vlla dubitatione remota est omnis à beatitudine molestia: cum beatus ille dicatur, qui sit omnibus

cumu-

Cic. 1. de
Iuvent.

cumulatus, nullo adiuncto malo. Quare iucunditas
 eam, qua beatitudo nominatur, in Varietate posita
 esse necesse est. Quam rem Mimius etiam ille perui-
 gatus affirmat:

Cap. II.

De Finib. 2

Nihil iucundum, nisi quod commendat varietas.
 Et Aristoteles primo Rhetoricorum, his quidem ver-
 bis: Et commutatio res est iucunda. Nam commutatio
 natura accommodatum est. Quod enim semper idem
 est, in exuperantiam transit, & presentem habitum
 corrumpit. Vnde bene dictum est: Omnium rerum re-
 cissitudo iucunda. Est autem Varietas (sicut ait Cicero)
 Latinum verbum, idque proprie quidem in dispo-
 sitionibus coloribus dicitur, sed transfertur in multa dispo-
 sitionibus. Varium poema, varia oratio, varij mores, varia
 fortuna: voluptas etiam varia dici solet, cum percipi-
 tur è multis dissimilibus rebus. Atque hac quidem est
 illa Varietas, de qua nos loquimur, qua semper cum
 voluptate iucunditateque percipitur: in qua posita est
 beatam vitam, non tam rationibus, qua firmis sententiis
 atque apertissima, quam etiam exemplis penè infinitis
 & euidentibus ac manifestis intelligi potest. Nam
 Deus ipse beatus & aternus ita statuisse perspicitur,
 vt propter Varietatem Natura non tantum sensibus
 omnes exteriores, visum, auditum, odoratum, gustatum,
 tactum, sed etiam interiores, communem sensum,
 visionem, cogitationem, memoriam, mentem de-
 nique ipsam mirifice delectet: atque à rebus hisce con-
 ducis & fragilibus, qua maxime varia sunt, ad aternas
 illas & immortales, qua nullo sensu corporis, sed tantum
 intelligentia comprehenduntur, omnes cogitationes

nes nostras subducatur: ut animus tandem hoc mortali corpore solutus, & quasi carcere caeco liberatus, in caelum subuolans, in illa diuinarum atq; immortalium rerum varietate purissima cum voluptate conquiescat. Hac ductus ratione Plato, censuit oculos nobis ad Dei cognitionem esse duces optimos, qui cum opera Dei aspectabilia, tam pulchra, tamq; varia conspiciunt, diuinam sapientiam & potestatem admirati, cogitant quanto pulchrior, quantoq; magis varia sit illa ratio perfecta, mensq; sempiterna, qua procurat caelestia maxime, deinde in terris ea, qua ad homines pertinet. Quid est enim in hoc toto mundi complexu, atq; in omni rerum vniuersitate, quod non à rerum omnium conditore Deo varietate quadam distinctum ac perpolitum sit. Nam si libet, ab ipsa prima causa bonorum omnium procuratrice principium ducamus, & eius opera prestantissima quasi per transfennam breuiter percurramus. Sic enim facile intelligemus, non tantum in procreatis rebus, sed etiam in ipso Deo quandam esse varietatem, in qua sit omnis felicitas atq; beatitudo. Tradunt enim sanctissimi religionis interpretes: Vnum quidem esse Deum, sed in tres tamen personas distinctum, ut vna omnino sit diuina natura, varia verò persona. Patrem ipsum vniuersitatis aiunt esse; qui Mentem siue Filium vnicum ab aeterno genuit, atq; omnes illi perfectiones attribuit, in eoq; tanquam in horto quodam amenissimo, maxime varias ac diuersas & ab omni parte perfectas rerum omnium ideas ac species quasi conseruit: vnde Platonici, non sine maxima ratione commoti: Mentem illam Iouis Paradisum

Ff   appel-

appellare consueuerunt. Filium autem dicunt esse, qui genitus à patre, sapientiam omnem ab initio secum habuit, vt hæc omnia, quæ sunt in vniuersa mundi machina, ad idearum exemplar & pulchritudinem variaret, atq; conformaret: in quibus omnibus quanta sit varietas, nemo est, nisi planè cæcus, quin aperte videat. Spiritum deniq; tradunt esse, qui res omnes à diuina illa Mente procreatas, fouet, alit, auget, & per omnes mundi partes infusus, totam (vt ait Poeta) molem agit at, & magno se corpore miscet: quem ipsi mundi esse animum ac vitam rectissimè Platonici senserunt. Porro Deus ipse varijs etiam nominibus lectari respectu nostri magnopere videtur. Nam Hebræi, rerum diuinarum eruditissimi homines, vt adunt, plurima quidem esse Dei nomina, sed præcipua decem, quæ tanquam numina quedam in res procreatas influunt, ac primò quidem in nouem intelligentiarum ordines, & beatorum choros, deinde in caelestes globos, & fixas stellas, atq; erraticas, tum in homines præsertim in alias res omnes: vt ab illis diuinis numinibus res singula vim atq; virtutem accipiant. Quam rem etiam M. Varro videtur attigisse, cum ait: Sicut omnes animæ reducuntur ad vnâ animam mundi suæ vniuersi: ita Deos omnes referri ad vnum Iouem, quidem Deus sub varijs colitur nominibus. Hæc pene eadem ratione Themistius Philosophus Valentem Imperatorem (vt Soz. oneus scribit) ab impia Christianorū persecutione retraxit, cum ad eum scripsisset, Propter varia de religione dogmata crudelem esse non oportere: quandoquidem plus quàm trecentarum sectarum

Aen. 6.

varie

varietas in Deorū cultu reperiretur, & vnusquisq; pro
 dogmate sectaq; propria in diuersa variaq; sententia
 consisteret ac perseueraret: atq; hoc ipsi Deo longè gra-
 tius esse, dū non facile cognoscitur, & varijs modis ma-
 gnificè glorioseq; colitur. Quibus Themistij rationibus
 multò mitior in Christianos Imperator factus esse di-
 citur. Iam quantam Demonum, & Angelorum multi-
 tudinem, quantamq; varietatem Deus procrearit, te-
 stes sunt omnes Theologi veteres; qui propè innume-
 rabiles eorum myriadas esse tradiderunt. Non enim
 tantum supra totius mundi ambitum, in conspectu di-
 uinae Maiestatis atq; Sapientiae summa cū laticia sem-
 per exultantem incredibilem Angelorum, feliciumq;
 Animorū multitudinē astare dicunt: sed etiam singulis
 caelestib; globis, & sideribus ac stellis quasdam praesse
 motrices Intelligentias volunt; quae certa quadam ra-
 tione perpetuoq; ordine caelū in gyrū torqueant. Quin
 etiam elementis, & mixtis corporibus, & regionib;. &
 vrbibus, & deniq; singulis hominibus Genios custodes
 assignant; quorum non vna, sed maximè varia sit na-
 tura. Nam alios esse dicunt igneos, alios aëreos, alios
 aqueos, alios deniq; terrestres: in quibus per magnam
 etiam morum varietatem constituunt. Sed haec, quae
 sunt obscuriora, dimittamus, quae sensum omnem effu-
 giunt, & cogitatione tantum apprehenduntur. Ad
 ea veniamus, quae sensibus ipsis percipere, atq; indubi-
 tatis argumentis, quasi manibus ipsis, tenere possu-
 mus. Quis est enim, qui cū oculos ad caelum extol-
 lit, nō eius varietatem, & multiformem aspectum ad-
 miretur? Nam vsq; eò varium ac multiplex caelum est,

Nat. Hist.
lib. 2. ca. 3.

vt in eo summa cum voluptate siue Deus, siue Natura
luisse videatur. Quot enim sunt in octauo globo stelle
fixæ, quamq; inter se diuersæ ac variæ? quibus innume-
ras animalium effigies, rerumq; cunctarum impressas
esse, argumentis (vt ait Plinius) indicatur: quoniam
de deciduis rerum omnium seminibus, innumera, (in-
quit) in mari præcipue, ac plerumq; confusis monstru-
ca gignantur effigies. Quot deinde spheræ cælestes, pla-
rimum inter se dissimiles? quam varia stellarum rari-
tium vis atq; natura! quam multiplices in his inferio-
ribus reb. effectus stellæ producunt! In hac enim vna
omnis Astrologorum ars, permagna sanè, perq; obscu-
ra, summa cum animi contentione occupata est: qua
comites etiã alias, quæ Mathematica vocantur, in ma-
gna varietate versantes, ad se trahit. Quamã veri
admirabilitas est cælestium rerum, vt perpetuo gna-
tanta machina contorqueatur; & erraticæ stellæ sin-
gula suos ac maximè varios motus habeant, & modo
ad Septentrionem, modò ad Austrum vergant: tum oc-
cultentur, tum rursus aperiantur: tum abeant, tum re-
cedant: tum præcedant, tum subsequantur: tum celerius
moueantur, tum tardius: tum omnino ne moueantur
quidem, sed ad quoddã tempus insistant? Iam Sol ipse,
luminum omnium moderator & parens, quot & quæ-
tas tum in cælo: tum reliquis mundi partibus varietates
efficit, dum orbem illum varijs distinctum signis,
quem Zodiacum appellant, quot annis totum illustrat?
Nam modò Vernam temperiem summa cum amari-
tate nobis affert, dum Arietem, Taurum, Geminos per-
uagatur: modò Aestatem torridam maturis frugib. in-
ducit,

ducit, dum Cancrū, Leonem, Virginem peragrat: modo fertilem Autumnum efficit, dum in Libra, Scorpio, Sagittario spatatur: modo seculā nobis atq; horridam Hyemem longius abscedens relinquit, quo tempore Capricornum, Aquarium, & Pisces breuissimo die percurrit. Quid climatū varietatem commemorem, quibus dies & noctes penē quotidie commutantur? Quid diuersas, & maxime varias mundi regiones persequar? cum (vt ait Poëta)

Virg. Georgic. 1.

Quinq; teneant cælum Zonæ; quarū vna corusco
Semper Sole rubens, & torrida semper ab igni,
Quam circum extrema dextra, læuāq; trahantur.
Cærulea glacie concreta, atq; imbribus atris.

Duæ verò tantum sunt habitabiles: hæc, quam nos incolimus, & altera, quā Antipodes tenere dicuntur. Hæc autem omnia, quæ cælo continentur, tam multiplicia, tam varia, continuo mundi motu, siderumq; influxu, & vario lumine sapientes homines regi atq; gubernari volunt. Agè verò, Luna, quæ stellarum omnium infima est, & humoris atque adeo generationis domina, quantas singulis mensibus varietates ostendit! Semper enim aut augetur, aut senescit: & modo curuata in cornua, modo æqua portione diuisa, modo sinuata in orbem, maculosa, eademq; subito prænites immanesa, orbe pleno, ac repente nulla. At qui supra Lunam, vt eruditissimi viri statuunt, æterna sunt omnia, immortalia ac beata: nihilq; inter ea traditur esse, quod non varietate mirificè delectetur. Quare sine vlla dubitatione concludendum esse videtur, in vna Varietate summam esse beatitudinem. Quid enim opus est, vt ad

Ff 3

cadu.

caducas, fragiles, continenterq; mutabiles res discordam, & Elementorū instabilem naturā, maximamque varietatem persequar; inter quæ tamen perpetua quædam concordia discors, & discordia concors esse perspicitur? Nam ignis calor cum Aëre cōuenit, siccitas ab eodem discrepat: Aëris humor Aquam attrahit, calidæ aquæ repugnat: Aquæ frigus Terræ amicum est, humor inimicus. Quæ quamuis omnia aliqua ex parte repugnantia sint, & multum varia ac diuersa: tamen ad corporum omnium reliquorum generationem bene cōueniunt. Nullum est enim omnino corpus, præter illud celeste, quod nō ex quatuor elementis constituat. In illa quæ in sublimi aëre sunt, quæ Græco nomine Μεταίερα nominantur, & à quibusdā Imperfectè mixta corpora; quàm diuersa, quàm varia sunt! Quanta in rore, pruina, niue, pluuia, grandinibus, tonitruis, fulgurationibus, fulminibus, nebulis, ventis, comētis, ignibus per aërem discurrentibus, cæterisque eius generis, nō solum quot annis, sed etiam singulis penè diebus & noctibus varietas apparet! Quid de maris natura multiplici, de fluxu atq; refluxu, de aquarum mirificavarietate dicam? Sunt enim alibi sulphureæ & calentes aquæ, alibi frigida, alibi salsa, alibi dulces, alibi salubres, alibi pestilentes, marina, lacustres, fluiuatiles, fontana, palustres, putentes, pluuie innumerabilium penè generum. Adde huc fontium gelidas perennes, liquores perlucidos amnium, riparum vestitus viridissimos, amœnissimas lacuum piscationes, irrigationes prætorum. Quid terra vniuersa, locata in media sede mundi, solida & globosa, & vndique ipsa in sese nuti-

bus suis conglobata, vestita floribus, herbis, arboribus, frugibus: quorum omnium incredibilis multitudo insatiabili varietate distinguitur? Nihil sanè opus est, ut ea recitem, quorum varietas in omnium conspectu posita est: ut montes, campos, nemora sylvas, vineas, arua, villas, vrbes, aedificia: quæ nemini penitus ignotum est, quàm inter se varia, quàm diuersa sint. Quid marmorum, saxorum, lapidum, gemmarum, metallorum varia genera proferam? ex quibus quàm varia sibi homines instrumenta confecerint, & quàm ad varios vsus accommodarint, nimis longum esset enumerare. Nam sine ferro, ære, plumbo, vix vllum opus effici commodè posset: ut omnis penè opificum varietas, quàm propè infinitam esse omnes intelligunt, eis metallis debeatur. Aurum autem atque argentum cum multis alijs vsibus accommodatur: tum verò nummis & pecunijs conficiendis omnem humanarum actionum varietatem variè regit & gubernat. Verùm ut ea, quæ nutriuntur & aluntur, etiam attingamus: In herbis, anni vnus interuallo & nascentibus & intereuntibus, quantum varietatis inest! quanta amœnitate prata virentia, varijs floribus, varijs quæ coloribus distinguuntur! Quis est, qui non summo opere letetur, cum videat ea, quæ terra nascuntur, tam varijs formis ac figuris esse distincta: cum intelligat, Herbarum tantam & tam variam esse virtutem, ut ad omnia ferè morborum genera sint vtiles, & diuina quadam prouidentia progenita: plures ad vescendum aptæ sint: plures varios ex se fructus, varias quæ fruges proferant? Nam quis non videt, quot sint fru-

mentorum, leguminum, seminum, quæ vel sua sponte nascuntur, vel hominum industria coluntur, spectantur. Licet hortos bene cultos, & herbescentem ex se viriditatem fundentes, contemplari: licet arua satâ, segetesq; iam flavescentes & maturas spectare: licet colles apricos verno tempore, cum genitalia semina vniui caloris excitantur, intueri. Sequuntur frutices & arbores: quæ non solum varijs generibus inter se discernuntur, sed etiam in vnoquoq; genere perquam varia sunt, ac diuersa species. Quod elegantissime Virgilius in Georgicis ita expressit:

Lib. 2.

Præterea genus haud vnum nec fortibus vliui,
Nec salici, lotoq; nec Idæis cyparissis:
Nec pingues vnâ in faciem nascuntur oliuæ
Orchades, & radij, & amara pausia bacco,
Pomaq; & Alcinoi syluæ: nec surculus idem
Crustumij, Syrijsq; pyris, grauibusq; volentis.
Non eadem arboribus pendet vindemia nostris,
Quam Methymneo carpit de palmitè Lesbos.

Et non ita multò post sic ait:

Sed neq; quàm multæ species, nec nomina quæ sunt,
Est numerus. Quid pomerium

quid nucum? quid, frugiferarum arborum quanta est
dissimilitudo! quàm multiformes, quàm varijs fructibus.
Neq; sanè minor, atq; haud scio, an etiam maior in
animantibus Varietas inuenitur. Nam vt omittam: ali-
as vagas cælo frui libero, alias nantes, & aquarum in-
colas esse, alias in terra tantùm nutriri, alias denique
quasi anticipites modò in aquis, modò in terra viuere.
Quid in auibus, volucribusq; quàm varia est natura!

quot earum species! quot forma! quot figura! quam inter se varia, quamq; diuersa! Quin etiam non modo in formis nulla similitudo conspicitur: sed neque in pennis ac plumis ipsis mirifica quadam colorum varietate distinctis. At verò in piscibus, cæterisq; omnibus, quæ in mari, quæ in lacubus, quæ in fluuijs, quæ in fontibus, quæ in stagnis, quæ in paludibus degunt, quam multiformis natura sit, nemo est quin intelligat. Quin terrestres bestias, vel feras, vel domesticas, perquam varias esse planum est ac manifestum: quibus homines variè vtuntur, partim ad vescendum, partim ad cultus agrorum, partim ad vehendum, partim ad corpora vestienda. Neq; tantùm genera ipsa, sed in singulis generibus species sunt maxime varia. Quam enim multiplices equi! quam varij canes! Quid, illa Varietas in bestijs quanto opere delectat? quòd aliæ corijs tecta sunt, aliæ vilis vestitæ, aliæ spinis hirsutæ: pluma alias, alias squama videmus obductas, alias esse cornibus armatas, alias habere effugia pennarum. Sed iam sentio, me, nescio qua varietatis dulcedine distractum, longiùs abiisse. Tempus est, vt ad homines ipsos veniamus, & quantà sit inter eos Varietas, consideremus. Quamuis enim omnes rationis sint participes, & hac in re similes esse censeantur: tamen neq; corporis, neq; animi similitudinem seruant. Mirum enim hoc profecto est, neq; sine diligenti cõsideratione prætermittendum: Quòd in tantà hominum multitudine, qui Europam, Africam, Asiam incolunt, & si quis est alius in toto terrarũ orbe locus habitabilis, nequaquam duoreperiri possint, etiam si gemelli nascantur, tam inter se

similes, vt non aliquo tamen signo distingui valeant. Omnino Deus ipse, cū animal hoc prouidum, sagax, multiplex, acutum, memor, plenum rationis & consilij, quem vocamus hominem, praeclara quadam conditione generauit, quanti Varietatem faceret, aperte declarauit. Cū enim, ex tot animantium generibus atque naturis, hominem solum participem rationis & cogitationis, cū cetera omnia sint expertia, confirmarit, & omnibus hominibus eandem formam, eandemq; faciem affinixerit: tanta tamen singulorum varietate discreuit, vt vnus ab altero facile dignoscatur. Neque in corporis quidem partibus non alia de causata sunt opportunitates, habilitatesq; nisi propter earum variam vim atq; potestatem: in quibus etiam instrumenta sensuum, oculi, aures, nares, palatū, lingua, varias nobis rerum scientias atq; differentias afferunt. Eadem etiam Varietas in vocibus & locutione sentitur: vt frequentissimè, cū aliquos inter se loquentes audimus, quamuis ipsos non videamus, tamen ex sermone ipso alterum ab altero dignoscimus. Vt interim de Linguarum Varietate nihil dicam: quae quantum scis, quis est, qui nesciat? Mithridatem, Ponti regē, mirum lib. 8. ca. 7. quiddam praestitisse legimus, vt duarum & viginti linguarum varietatem intelligeret. Neq; tantum diversis populi, & longinquae nationes variè loquuntur: sed frequenter accidit, vt in eadem regione, magna sit in partibus distantibus locis loquendi varietas. Iam verò de animis & voluntatibus verissimum est illud, quod ait Cicero: Vt in corporibus (inquit) magna dissimilitudines sunt: sic in animis existunt maiores etiam varietates.

Offic. 1.

tes. Vt non sine causa tritum sit iam sermone prouer-
bium: Quot homines, tot sententia: & Persius Iure op-
timo clamet:

Mille hominum species, & rerum discolor vsus.

Satyr. 5.

Velle suum cuiq; est: nec voto viuatur vno.

Neq; malè Varietatem hanc animorum ad palatum
transtulit Horatius: cum ita inquit:

Tres mihi conuiuia propè dissentire videntur,

Lib. 2.

Poscentes vario multum diuersa palato.

Epist. 2.

Idem Horatius totam primam cantionem suam in ea
re consumit, vt ostendat, varias hominum esse voluntates,
Lib. 1. Ode, 1.

variâq; studia. Nam alij dignitates & honores
exquirunt, Rempubl. administrant, magistratus ambi-
unt: alij ludos & publica certamina conseruantur:
alij rem militarem amplectuntur: alij mercaturam
exercent, & diuitijs inhiant: alij nihil venatione iu-
cundius arbitrantur: alij re sua familiari delectati, vi-
uunt in agris, & agriculturæ dant operam: sunt qui li-
terarum studijs immorantur: sunt etiam, qui se totos
voluptatibus & ocio dedant. Nam quid explicare con-
tendam, quantum artes & scientiæ Varietatis habe-
ant? Testes sunt ipsi artifices & periti homines, qui
suis in artib. per quam varijs singuli quotidie noui ali-
quid excogitant: & tamen se nunquam ad earum per-
fectionem omnino peruenisse & agnoscunt, & consi-
tentur. Testes sunt omnes, quicunq; animaduertunt,
opera ferè quotidie noua reperiri. Quæ Varietas ex-
trinsecus etiam in vestibus apparet. Neq; enim tantum
à nationibus, populis, gentibus, ordinibus, sacerdotibus,
profanis, rusticis, ciuibus, cuiusque generis homini-
bus,

bus,

bus, vestes variantur: sed etiam in vnaquaq; domo et
 familia, pro cuiusque arbitrio atq; libidine, vel longe,
 vel breues, vel late, vel anguste, vel nigra, vel candida,
 vel dubio variove colore conficiuntur. Quid dicam
 de moribus et atum, sexuum, ordinum, nationu; quantum
 inter adolescentem & senem interest! quantum
 inter marem, & fœminam! quantum inter pauperem
 & diuitem! quantum inter Græcum & Barbarum!
 Quin etiam Animus, qui maximè simplex esse videtur,
 tamen in duas partes varias, & plurimum inter se dis-
 stantes diuisus est, hoc est, in Rationem & Appetitum:
 quæ duæ partes inter se perpetuo quodam certamine
 digladiantur, & contendunt. Appetitus enim vix
 assidue perturbationib; & motibus rationem quasi le-
 gradu deicere tentat; dum aut nimis effuse letatur,
 aut vehementiori agitudine contrahitur, aut acriter
 libidine incitatur, aut nimio metu deprimitur: contra
 verò Ratio tanquam domina conatur exultantem, &
 imperium renuentem Appetitum sibi subijcere. Hinc
 variarum virtutum & vitiorum semina. Quæ
 enim Ratio superat, virtutes & præclaræ actiones pro-
 deunt, & maximo quodam splendore præfulgent: quo-
 ties autem Appetitus superior fit, vitia statim exori-
 untur, & virtutes omnes obruunt. Ita fit in animo per-
 petua quedam pugna, in qua si ratio deniq; victrix fu-
 erit, animum vagum & liberum tandem in æternam
 illam domum, & cœlestem varietatem iucundissima
 cum voluptate perducit. Ipsa verò degenda vitæ ratio
 quò magis variatur, eò iucundior esse solet. Itaq; nemo
 est, qui in eadem actione, quamuis honestissima iucun-

dissimāq; sit, diutius perseuerare possit: atque illi felices existimantur, qui tantas opes habent, vt arbitrio suo modò in vrbe, modò ruri, modò in vno loco, modò in alio viuere commodè possint. Quid in dicendi facultate, quàm grata est, & quàm iucunda Varietas! Quis enim eum æquo animo potest audire, qui eodem semper tenore, atque eadem voce verba faciat! quis contra cantus varia orationis pronuntiatione dulcior inueniri potest? Quid suauius, quàm acuta crebraq; sententia? Quid admirabilius, quàm res vario splendore illustrata verborum? Quid plenius, quàm omni rerum genere cumulata oratio? Quin vocem, vultum, gestum, pro rebus, quæ dicuntur & aguntur, variare plurimum iuuat. Iam Musica cantiones, & harmonia, quò magis variæ sunt, eò iucundiores & suauiores habentur: quæ de causa tot & tam varia Musica artis instrumenta reperta sunt. Quid spectacula? quid ludi publici? quid magnifici apparatus? quid cõuiuia? nonne quantò magis variantur, tantò plus commendationis & admirationis in se habent? Quare in sacris anniuersarijs, in celebritatibus, in diebus festis, in nuptijs, in rebus denique omnibus, quæ vel religionis, vel consuetudinis, vel læticia gratia comparantur, nihil omnino reperies, quod sine Varietate laudetur. Quare inter lusus puerorum, amores adolescentium, actiones iuuenum, vota seuum: maximam vbiq; Varietatem inuenies. Quare inter agricolas, inter urbanos, inter milites, inter principes, deniq; inter homines cuiusq; generis: vbiq; certè videbis, gratiarum omnium matrem atq; dominam esse Varietatem. Sed quid moror, in medium muliebri

liebre

liebre genus adducere? de quo Poëta præstam dicit
ita Virgilius clamat:

Aen. 4.

Varium & mutabile semper

Fœmina.

Quamuis enim hoc propter
ir at am, Aeneæ discessu, reginam Didonem quasi in fe-
minarum vituperationem Poëta dixisse videatur: no-
men illud certum & exploratum est: Nullam in mu-
lieribus esse gratiam, nullam venustatem, nullam de-
corem, nullam denique iucunditatem: nisi Varietas eas
exornet, & amabiles efficiat. Hoc in vestibus earum
maximè varijs, varijsq; coloribus depictis, in capitis
ornamentis, in aureis redunculis, in torquibus, in be-
catis monilibus, in armillis, in annulis, in varjjs gema-
mis ac lapillis, in margaritis, in omni denique mu-
muliebri faciliè perspicitur: cui quidem ornamentorum
varietati si corporis venustas & pulchritudo, qui
in proceritate, in conuenientia partium, in colorum
suauitate posita est, accesserit: tum vero nullum spe-
ctaculum magis iucundum, nulla res magis con-
cupiscentia, nihil, quod magis animos alliciat, & amoris
lecebris ad se trahat, inueniri potest. Ex hac
tem, de qua iam dudum loquimur, Varietatis com-
mendatione factum est, vt, cum aliquam rem arti-
minem vehementer laudare volumus, eum varium
& multiplicem appellemus. Ita Virgilius de agricul-
rum felicitate:

Georgic. 2.

At securæ quies, & nescia fallere vitæ,

De Nat. De

Diues opum variarum. Ita Cicero de Ple-

91. lib. 2.

tone suo, quem vnum omnium maximè admittit,
quem Deum Philosophorum vocat, quem vbiq; me-

ris in cœlum laudibus extollit : Plato (inquit) varius *Academ.*
 & multiplex, & copiosus fuit. Et de Socrate sic ait: *Qu. lib. 1.*
 Tum verò eloquentia, varietate, copia, quam se cunq; *Lib. 3. de*
 in partem dedisset, omnium fuit facile princeps. Ipsius *Orat.*
 autem Socratis disputationes vehementer in eo lau-
 dat, quòd variæ, & diuersæ, & in omnem partem dif-
 fusæ fuerint. Cum igitur omnibus in rebus, quæ intelli-
 guntur, & quæ sentiuntur: quæ sempiternæ sunt, &
 quæ mortales, quæ simplices sunt, & quæ coagmenta-
 ta, quæ animatæ sunt, & quæ inanimatæ: quæ ratione
 vtuntur, & quæ non vtuntur: maxima quadam, & ad-
 mirabilis Varietas esse videatur, & sine Varietate ni-
 hil omnino sit, quod aut gratum, aut iucundum esse
 possit: nemini profecto dubium esse debet, quin omnis
 felicitas, omnis vitæ iucunditas, omnis beatitudo sit in
 Varietate constituta. Quam rerum omnium conditor
 Deus, omnibus suis oporibus idcirco miscere voluit, vt
 eam homines præstanti animo atq; ingenio cõtinenter
 intuentes, etiam animos suos ad illud varium & mul-
 tiplex æternitatis exemplar, varijs artibus, scientijs,
 & virtutibus exornarent: & ipsi Deo procreatori
 suo, qui ideo beatissimus est, quoniam omnem rerum
 Varietatem perfectissimè intelligit, quàm simillimè
 esse studerent. Nihil enim optabilius, quàm varias
 & diuersas rerum causas effectusquæ cognoscere, &
 vnde omnis rerum Varietas ortum habeat, quòve re-
 cedat, intelligere. Quod ita Virgilius clamando
 testatur:

Felix, qui potuit rerum cognoscere causas.

Hæ verò rerum causa, varietatesquæ tantum ab ijs
 intel-

Georgicæ.

intelligi possunt, qui sese optimarum artium studiis dederunt: & qui omnem curam, diligentiam, studium in scientia & sapientia collocarunt. Quamobrem quae hanc veram & gloriosam animi felicitatem assequi concupiscit, & ea perpetuo frui, cum in praesentia, dum (vt ait Poëta) spiritus hos regit artus, tum in caelo, Deorumq; domicilio, cum in illud varium beatorum Concilium coetumq; proficiscetur: is honestarum rerum Varietatem semper intueatur: eam vnam admiratur, suspiciat, amplectatur: & per scientiam atque artes ingenuas eam intelligens, bonis & varijs diuinibus exprimat, ac representet. Sic enim de mentibus assequetur, quod nulli fortasse veterum Philosophorum, falsis opinionibus inhaerentium, & quae in summum bonum esset, nequaquam sat intellegendum, assequi poterunt.

Virg. 4.
Aen.

